

Call for Papers

Dansk pædagogisk Tidsskrift nr. 1 /2027

Psykologier og psykologer i pædagogikken

Psykologien – både som teoretisk disciplin og profession – har spillet og spiller fortsat en afgørende rolle for pædagogikken i moderne tid. Psykologien har – for at parafrasere Herbart (1980) – leveret forklaringer på vejen, midlerne og forhindringerne i opdragelse og undervisning.

Denne rolle har været tvetydig. På den ene side har psykologien humaniseret vores forståelse af barnet og eleven – ja, af det pædagogiske subjekt i det hele taget. På den anden side har psykologien bidraget til individualisering af problemer og potentialer samt standardisering, teknokratisering og ekspertgørelse af pædagogikken.

Denne dobbelte og paradoksale effekt har en historie, der går i hvert fald tilbage til 1800-tallet. I starten af 1900-tallet opstår en række af de psykologiske tilgange, der får afgørende betydning for i hvert fald den teoretiske og 'videnskabelige' forståelse af to centrale pædagogiske scener og disses pædagogiske subjekter: familiens børn og skolens elever. I begge institutioner, familien og skolen (og senere daginstitutionen), leverer psykologien forklaringer på dels den almindelige 'normale' udvikling, dels hvordan afvigelser fra denne normal skal forklares og ikke mindst behandles. Psykologiens forklaringer er dog ikke entydige. Snarere end at tale om én psykologi er det mere dækkende at tale om mange psykologier. Dette skyldes ikke kun, at psykologien deler sig i en række forskellige genstandsfelter, der fremhæver specifikke domæner af det psykiske: følelserne, kognitionen og adfærden. Men det skyldes også, at der indenfor disse domæner opstår forskellige 'skoler', der i forhold til det samme domæne opererer med forskellige teoretiske forklaringer. Et oplagt eksempel på dette er fx forskellen imellem personlighedspsykologiske og psykoanalytiske forklaringer. Hvor førstnævnte vil forstå børns vanskeligheder som noget, der knytter sig til fx modning, (lærings)miljø og tilknytning, vil sidstnævnte forstå vanskelighederne som noget, der udspringer af ubevidste konflikter og tidlige relationelle erfaringer snarere end af barnets aktuelle udviklingsniveau. Konkurrerende psykologiske teorier kan også give modstridende anbefalinger.

Det har varieret i forskellige historiske perioder, hvilke domæner der har været toneangivende eller dominerende. I en lang periode efter 2. verdenskrig var adfærdspsykologien dominerende, mens det de seneste tiår særligt har været den kognitive psykologi og neuropsykologien, der har spillet en afgørende rolle.

I forhold til den pædagogiske praksis, de pædagogiske praktikere og pædagogiske forklaringsmodeller har psykologien altså spillet en stor rolle som forklaringsmodel – specielt videnskabelig. Men psykologien har også spillet en rolle gennem den psykologiske profession, der har udgjort og udgør kanoniserede eksperter ikke mindst i forhold til børn med særlige behov. I forhold til familier, daginstitutioner og skoler har psykologer eller skolepsykologer således karakter af eksperter med høj akademisk status og med specialopgaver (fx testning og visitation), der leverer autoriserede forklaringsmodeller og ofte har central betydning for fx udløsning af interventioner, ekstra ressourcer osv.

På daginstitutionsområdet og i pædagoguddannelsen har psykologi spillet en afgørende rolle som diagnose- og forståelsesramme. Psykologi kombineres ofte med pædagogik som et praksisfag gennem en særlig arbejdsdeling: På baggrund af psykologiens læresætninger om fx børns udvikling og evt. fejludvikling, kan pædagoger og institutioner udlede de rette pædagogiske foranstaltninger (Andersen, 2002). Ganske vist har faget psykologi i professionsuddannelserne historisk haft større eller mindre selvstændighed: I en periode var særligt udviklingspsykologien genstand for kritik, og psykologi røg ud af pædagoguddannelsen som selvstændigt fag, mens pædagogik blev udnævnt som uddannelsens ”centrale og samlende fag” (Rothuizen & Togsverd, 2013). Men på det seneste synes psykologien igen at have fået øget betydning i forhold til professionerne. UC’erne har åbnet en professionsfaglig masteruddannelse i pædagogisk psykologisk rådgivning med fokus på trivsel, inklusion og fællesskaber. Dette markerer psykologiens særlige tilknytning til det specialpædagogiske felt, hvor den altid har haft en stor vægt.

Noget kunne tyde på, at psykologien aktuelt igen er ’in’ eller ligefrem ’hot’ på det pædagogiske område, hvilket også gælder i forståelsen af praktikers udøvelse af omsorg: Frem for at forstå denne omsorg som en *offentlig* omsorg, der på godt og ondt er forskellig fra *privat* omsorg i hjemmet, har psykologer og psykologfaglig viden en tendens til at modellere omsorg i billedet af mor-barn-dyaden.

Det er dog vigtigt at nævne, at psykologi ikke har været uantastet indenfor det pædagogiske felt – hverken som videnskabelig forklaringsmodel eller som praksisanvisende faglighed. Fx har der været kritik af det udviklingspsykologiske paradigmes dominans i det hele taget, kritik af intelligensbegrebets dominans, kritik af udgrænsning af andre former for kompetencer end den skolastiske, kritik af psykologiens individualisering - for at nævne nogle.

I dette temanummer ønsker vi at se nærmere på den betydning psykologi, psykologer og psykologisk teori har for pædagogik og pædagogisk praksis. Vi efterspørger artikler, der kritisk undersøger og diskuterer psykologi i relation til pædagogik på såvel empirisk som teoretisk grund. Vi ønsker bredt artikler inden for dette tema, men særligt artikler, der vedrører aktuelle forhold.

Problematikker som kan adresseres og belyses inden for temaet, kan være, men er ikke begrænset til:

Hvordan bringes forskellige former for psykologisk teori i spil i pædagogik og pædagogisk praksis? Og hvordan har dette forandret sig? Ikke mindst inden for skolepsykologien, børnepsykologien og specialpædagogikken.

Hvilken rolle har psykologien – både tidligere og i dag – spillet for omsorgen for og udgrænsningen af det normale og det afvigende pædagogiske subjekt?

Hvilken betydning har det for pædagogisk praksis, når forskellige psykologiske teorier og teoridannelser får en dominerende rolle? Her efterlyser vi ikke mindst artikler, der vedrører de seneste ti års fokus på neuropsykologi og kognitiv psykologi - men også gerne andre psykologier.

Hvordan er relationen mellem den psykologiske profession og de pædagogiske professioner?

Hvilken betydning eller virkning har psykologi i pædagogisk praksis?

Hvilken rolle spiller psykologi for forståelsen af, hvad der opfattes som videnskabelige eller ekspertbaserede forklaringer i pædagogik?

Deadlines

Abstracts (max 2400 tegn) sendes til temaredaktørerne senest den 1. juni 2026.

Der kan forventes svar på abstractet senest 15. juni 2026.

Første udkast til bidraget sendes til redaktionen senest 20. november 2026.

Herefter følger fagfællebedømmelse. Deadline for den færdige artikel er den 15. januar 2027.

Udover artikler (max 40.000 tegn), modtager vi også gerne kortere bidrag såsom essays eller andet.

Orienter dig/jer i DpT's skrivevejledning og brug DpT's skabelon. Begge dele findes her:

<https://dpt.dk/skriv-i-dpt/>.

Temanummeret forventes at udkomme i marts 2027.

Temaredaktion

Stine Thygesen, stth@kp.dk, Jakob Bøje, jdb@sdu.dk og Tomas Ellegaard, telle@ruc.dk

Referencer

Andersen, P.Ø. (2002). *Pædagogens praksis*. Gyldendal.

Herbart, J. F. (1980, orig. 1835). *Pædagogiske forelæsninger i omrids*. Kbh.: Nyt Nordisk Forlag

Rothuizen, J.J. & Togsverd, L. (2013). *Hvordan uddannes pædagoger?* Videncenter for socialpædagogik og socialt arbejde, VIAUC.